

Kwakzalverij op last van de overheid

Jaap van Vliet

Alweer bijna vier jaar geleden verscheen het rapport over het parlementair onderzoek van de commissie-Visser naar de tbs onder de mooie titel *Tbs, vandaag overgisteren en morgen*. De opbeurende gedachte naar aanleiding van dat rapport was dat er een grondige analyse was gemaakt om daarmee het tbs-stelsel aan te passen aan de eisen van deze tijd. Haagse politici namen zich dan ook voor niet meer te reageren op elk incident in de tbs, maar vooral de sector zijn werk te laten doen. Maar er is de laatste tijd weer veel belangstelling vanuit politiek en pers voor de professionals in de justitieketen. Vooral als het eens fout gaat.

Op een recent seminar van het Adviescollege Verloftoetsing Tbs, het AVT, over 'Behandelduur en verlof in de Tbs', was een van de klachten uit de tbs-sector dat de pers na een tbs-incident meer is geïnteresseerd in de vraag wie er wordt ontslagen dan in de vraag wat er eigenlijk is gebeurd. En politici winden zich weer snel publiekelijk op over de tbs als zij er mee lijken te kunnen scoren. Om met Barack Obama te spreken: 'het is voor politici gewoonte geworden om angst voor criminaliteit te gebruiken om stemmen te winnen'. De uitvoeringsorganisaties van de tbs – en in het bijzonder de daarbinnen werkende professionals – zullen wel rekening moeten houden met deze dubbelhartigheid van politiek en pers, maar laten zich hierdoor niet afhouden van toenemend professioneel handelen op basis van wetgeving en beleid. Zo zijn er, dankzij het rapport, al verschillende vernieuwingen tot stand gekomen. Denk aan het al genoemde Adviescollege Verloftoetsing Tbs, dat sinds januari 2008 voor alle Forensisch Psychiatrische Centra (FPC's) de ingediende verlofaanvragen voor tbs-gestelden toetst, denk aan de ontwikkeling van het Forensisch Psychiatrisch Toezicht dat door de FPC's en de reclasseringsinstellingen gezamenlijk wordt ontwikkeld om de uitstroom uit de FPC's te professionaliseren én te bevorderen.

Overigens, in zijn algemeenheid is nog moeilijk te voorspellen of zorg en behandeling, wanneer die als interventie binnen een justitieel kader plaatsvinden, voldoende effectief zijn om recidive te voorkomen. Waar het gaat om justitiële gedragsinterventies – die door de reclassering en jeugdzorg worden aangeboden – bestaat er nu wel de nodige wetenschappelijke waarborg voor de ontwikkeling en beschrijving hiervan. Maar meer en meer is het inzicht gegroeid dat niet alleen de kwaliteit van de beschrijving van de interventie het resultaat bepaalt; evenzeer van belang zijn de context waarin deze wordt uitgevoerd (de factor continuïteit) en door welke professional en vanuit welke intentie dat gebeurt: hoop en verwachting van de professional dat de interventie tot resultaat zal leiden, blijkt een van de succesbepalende factoren. *What Works* en *Who Works* worden inmiddels op

elkaar aansluitende onderzoeksgebieden; evaluatie, onderzoek en feedback zijn instrumenten die passen bij een zich ontwikkelende, professionele sector. De maatschappelijke trend van politiek en pers om van elk – al dan niet vermeend – incident in de justitiële sector een drama te maken en te pleiten voor nog strengere straffen, nog straffere maatregelen, snelrecht, nog sneller recht en nog meer controle, staat in scherpe tegenstelling tot de wetenschappelijke evidentie rond de ineffectiviteit van afschrikking bij het verminderen van recidive. *'Disrespect for evidence'*, volgens James Bonta, een van de grondleggers van *What Works*.

Ook waar het gaat om de tbs-sector bestaat dit *disrespect for evidence* vanuit de politiek. Want wat in dit verband te denken van het opnieuw ingrijpen van de politiek in de behandeling? Ik bedoel daarmee het politieke voornemen om de zogenoemde *Fokkensregeling* af te schaffen. Deze regeling maakt het nu nog mogelijk om tbs-gestelden, die ook veroordeeld zijn tot een lange gevangenisstraf, zo snel mogelijk aan hun tbs-behandeling te laten beginnen. Sinds de invoering van deze regeling, nog geen twintig jaar geleden, hebben zich, volgens staatssecretaris Albayrak van Justitie, nieuwe inzichten voorgedaan. Zij wijst in haar brief aan de Tweede Kamer echter niet zozeer op inzichten, maar onder meer op de ontwikkeling van de mogelijkheid tot behandeling in detentie en de oprichting van Penitentiair Psychiatrische Centra (PPC's). Dat zijn geen (nieuwe) inzichten, maar politiek en beleidsmatig gestuurde ontwikkelingen, ontwikkelingen gestuurd door financiering en met het oog op de opbouw van een nieuw, controleerbaar stelsel van forensische zorg. Er is vooralsnog geen enkele evidentie dat deze ontwikkelingen – langer straffen, later starten met behandelingen en minder ruimte voor *evidence based* behandeling – zullen bijdragen aan de effectiviteit en efficiency van het tbs-stelsel. Integendeel, het haalt de ontwikkelingen die zijn ingezet na het rapport van de commissie-Visser effectief en efficiënt onderuit. *Disrespect for evidence*, of op zijn Nederlands: kwakzalverij op last van de overheid. Voor de tbs-sector is het nu, vanuit het perspectief van het rapport van de commissie-Visser, zeker niet meer 'vandaag'. Het is zelfs de vraag of het nu 'morgen' is. Misschien is het zelfs wel weer 'gisteren' geworden.